

השמירה במקדש - טעמיה ומהותה

א. מהות השמירה במקדש וטעמה

1. פשט הכתוב - שמירה להרחקת זרים
 2. שמירה מפני גנבים
 3. שמירה לכבוד ולתפארת
 4. הרחקת טמאים, שיכורים ופרועי ראש
 5. כבוד המקדש על ידי דאגה לשלום הכלים
 6. שלא יסחוו דעתם מהמקדש
 7. שמירה רוחנית
- ב. מדוע הוסיפו הראשונים טעמים מעבר לפשט הפסוקים
- ג. חיוב השמירה בזמן הזה
 - ד. שמירת הכהנים ושמירת הלויים
 - ה. האם מותר ללוי משורר לשמור?
 - ו. שמירה על ידי קטנים
 - ז. סיכום

א. מהות השמירה במקדש וטעמה

מסכת תמיד פותחת בתיאור שמירת הכהנים בבית המקדש:

בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש: בבית אבטינס, בבית הניצוץ ובבית המוקד. בית אבטינס ובית הניצוץ היו עליות, והרובים שומרים שם.

כך גם פותחת מסכת מידות, אלא שבה נוסף גם תיאור שמירת הלויים במקומות נוספים:

בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש בבית אבטינס ובבית הניצוץ ובבית המוקד. והלויים בעשרים ואחד מקום. חמשה על חמשה שערי הר הבית. ארבעה על ארבע פנותיו מתוכו. חמשה על חמשה שערי העזרה. ארבע על ארבע פנותיה מבחוץ. ואחד בלשכת הקרבן, ואחד בלשכת הפרוכת, ואחד לאחורי בית הכפורת.

מהי תכלית השמירה במקדש ומדוע שמרו שם? ומדוע קיים הבדל במיקום השומרים בין שמירת הכהנים לשמירת הלויים?

הגמרא (תמיד כו ע"א) לומדת את חובת השמירה במקדש בג' מקומות, מדרשת הפסוק:

מנא ה"מ? אמר אביי: אמר קרא "והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה משה ואהרן ובניו שומרים משמרת המקדש למשמרת בני ישראל..." הכי

קאמר, "והחוננים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה – משה", והדר "אהרן ובניו שומרי משמרת המקדש", אהרן – בחד מקום, ובניו – ל בשני מקומות... רב אשי אמר מסיפיה דקרא: "שומרים משמרת למשמרת".

ומשמע שזה דין וחובה. אך טעם השמירה לא התבאר במפורש בגמרא, ומצאנו כמה ביאורים וטעמים שנאמרו על כך, כמפורט להלן.

1. פשט הכתוב – שמירה להרחקת זרים

דין שמירת המקדש ותכליתה מפורש בפסוקים, בשתי פרשות, ומשתיהן עולה לכאורה כי מטרת השמירה היא מניעת כניסת זרים למקדש.¹

בפרשת במדבר (א, נג) נאמר:

והלוים יחנו סביב למשכן העדת ולא יהיה קצף על עדת בני ישראל ושמרו הלוים את משמרת משכן העדות.

וכן בפרשת קורח (שם יז, כז-כח) לאחר המגיפה, בא העם בטענה כלפי משה רבנו:

ויאמרו בני ישראל אל משה לאמר הן גוענו אבדנו כלנו אבדנו: כל הקרב הקרב אל משכן ה' ימות האם תמנו לגוע?²

ומיד לאחר מכן איתא בפסוק (שם יח א-ז) ציווי של שמירת המקדש ומטרתו:

ויאמר ה' אל אהרן וּבְנֵיךָ וּבִית אֲבִיךָ אֲתֶם תִּשְׁמְרוּ אֶת הַמִּקְדָּשׁ... וְגַם אֶת אֲחֵיךָ מִשֵּׁה לְוִי... וְשָׁמְרוּ מִשְׁמֶרֶתךָ וּמִשְׁמֶרֶת כָּל הָאֵהָל... וְנָלוּ עֲלֶיךָ וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמֶרֶת אֵהָל מוֹעֵד לְכָל עֲבֹדַת הָאֵהָל וְזֶר לֹא יִקְרַב אֲלֵיכֶם: וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ וְאֵת מִשְׁמֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא יִהְיֶה עוֹד קֶצֶף עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ... וְאֵתָהּ וּבְנֵיךָ אֲתֶם תִּשְׁמְרוּ אֶת כְּהֻנַּתְכֶם לְכָל דָּבָר הַמִּזְבֵּחַ וְלִמְבֵּית לְפָרֶכֶת וְעֲבַדְתֶּם עֲבֹדַת מִתְנָה אֲתֶן אֶת כְּהֻנַּתְכֶם וְהִזֵּר הַקָּרֵב יוֹמֵת.

כלומר השמירה נועדה להרחיק את הזר ולמנוע קצף בגין ביאת זר לקודש.³

ואכן הגר"א בריש מסכת תמיד ביאר בכך את תכלית השמירה: "האי שמירה מפורש בסדר קרח, משום שלא יכנס זר לתוכו". וכך הקשה הבאר-שבע בריש מסכת תמיד: הגמ'

1. וראה להלן בהרחבה בפרק ד, שבפרשת במדבר פרק ג, מובאת שמירה אחרת שעליה נצטוו הכהנים ולא הלוויים, והיא חלק מעבודת המקדש ואינה רק לשם הרחקת זרים.
2. ופירש רש"י שם: "כל הקרב הקרב וגו'" – אין אנו יכולין להיות זהירין בכך, כולנו רשאים להכנס לחצר אהל מועד ואחד שיקריב עצמו יותר מחברו ויכנס לתוך אהל מועד ימות".
3. וכן פירש רש"י בדברי הימים (א' ט, יט) "שומרי הספים של אוהל מועד, שלא היו מניחים שום אדם לבא אל אהל מועד כי אם הכהנים בעבודתן".

שאלה מנא הני מלי דבעי שמירה. ותימה, הלא פסוקים מפורשים הם שנצרכת שמירה, ומה השאלה,⁴ ומדוע לא יישבו שיש לשמור מהאי טעמא.

2. שמירה מפני גנבים

כך עולה גם מפירוש הרע"ב והמאירי למשנה בתמיד. הגמ' אומרת ש"פרחי כהונה" ו"רובים" היינו הך, אלא "שבזמן שאינו ראוי לעבודה הוא קורא אותם רובים, ובזמן הראוי לעבודה הוא קורא אותם פרחים". אך הרע"ב מברטנורא בריש תמיד פירש שקראו להם רובים על שם: "הרובין, המורים חצים בקשת, מלשון רובה קשת".⁵ והרי מכלי הנשק שעמדו לרשות השומרים ניתן ללמוד על אופי השמירה, שכן לא מסתבר שלהרחקת טמאים זורים נדרש כלי נשק, דאטו ברשיעי עסקינן, ומסתבר יותר שאלו נועדו כנגד החומדים את ממון המקדש.

וכן נראה מלשון המשנה (תמיד א, ג): "היו בודקין והולכין... אלו ואלו אמרו שלום הכל שלום". וביאר הרע"ב מברטנורא (שם):

והיו מתחלקים לשתי כתות, כדי שיהיו בודקים ורואים כל כלי שרת שיהיו כולן במקומן בשלום... ושם היו אומרים זה לזה שלום, הכל שלום, כלומר מצאנו כל הכלים בשלום ולא נפקד מהם כלי.

הרי שהיה חשש מגניבה, וכל בוקר התבצעה בדיקה שכל הכלים במקומם.

3. שמירה לכבוד ולתפארת

המפרש על הגמ' במס' תמיד (כה ע"ב) הוכיח שהשמירה על המקדש איננה מחשש גניבת כלי המקדש:

ובגמ' נפקא לן מקרא דבית המקדש צריך שימור, דאי לא נפקא לן מקרא הוה אמינא דלא צריכי שומרים, דאין עניות במקום עשירות, ואי גנבי כלי המקדש קנו אחרים. ועוד, דהוה אמינא דבחד שומר סגי.

כלומר, מההקפדה על שלושה שומרים כוהנים דווקא, מוכח שהשמירה אינה מחשש גניבת כלים מהמקדש. ואדרבה, הסברה נותנת שלא נדרש לשמור מחשש לגניבות, משום שיש בזה ממד של ביזיון למקדש, שכן "אין עניות במקום עשירות", וגם אם ייגנב כלי יוכלו בנקל להשלימו מכספי הציבור (ומן הסתם הכינו מבעוד מועד כלים חליפיים לעת הצורך). ומכאן מוכח שהצורך להעמיד שומרים נלמד מקרא, וחיוב בפני עצמו הוא.

הרמב"ם בפירוש המשנה (שם) ביאר תכלית השמירה:

4. ואכן המפרש והרמב"ם בפירוש המשנה הבינו ששאלת הגמרא היא מנלן שבשלוש מקומות שומרים,

ולא על עצם חובת השמירה שהתבארה בפסוקים.

5. וכן ביאר המאירי בריש מסכת תמיד.

ודע כי השמירה והנטייה הללו ששומרים את המקדש על ידי הרובין והמשמרות אינו מחמת פחד אלא זו מצוה כבוד לבית והדור ורוממות.

הרמב"ם מבאר, שהשמירה לא נועדה להגן על המקום, אלא לכבוד ולרומם המקדש. בהמשך דבריו הרמב"ם (שם) מוסיף וכותב:

וכך היו שומרים את המשכן במדבר ובימי שלמה ועד סוף הדורות. אמר יתעלה והחוננים לפני המשכן קדמה וכו' שומרים משמרת המקדש למשמרת בני ישראל, ומפסוק זה הוא הרמז שהכהנים שומרים שלש משמרות בשלשה מקומות ממה שנו' שומרים משמרת למשמרת.

דברי הרמב"ם הללו טעונים הסבר: וכי מה מוסיף ומלמדנו בכך שהשמירה נהגה בכל הדורות, במשכן ובשני המקדשים?

גם המשך דבריו טעון ביאור: אם השמירה היא לכבוד, מדוע דווקא בשלושה מקומות שומרים, והאם הרמז לכך בכתובים הוא גדר בכבוד הנדרש, או שהרמב"ם רומז לחובה נוספת מעבר לעניין הכללי של כבוד המקדש?

הרמב"ם מבאר את שיטתו בהלכותיו (בית הבחירה ח, א):

שמירת המקדש מצות עשה, ואע"פ שאין שם פחד מאויב ולא מלסטים, שאין שמירתו אלא כבוד לו. אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין.⁶

ייתכן שהסיבה שהרמב"ם הזכיר את חיוב השמירה במקדש בהלכות בית הבחירה העוסקות בבניין במקדש, ולא בהלכות העוסקות בעבודת המקדש, היא משום שהשמירה הינה מדיני הבניין לפארו. בכך מתבאר שהמשנה בריש מידות שעוסקת בתבנית הבית, התחילה עם דין השמירה במקום, כפי שכבר העיר בתפארת ישראל (בועז, מידות א אות א):

ומה שנזכר כאן עניין השמירה בריש מסכת מדות שהיא רק ללמדנו תבנית כל חלקי הביהמ"ק בבניינו, ומה שייך לזה עניין השמירה, שהוא כעין עבודה שם... ולפיכך מדנקט כל המסכת כדי שנשמור תבנית הבית, לכן מתחיל גם כן מהשומרים ששמרוהו בעת שהיה בנוי.

לעומת זאת, הרס"ג לא מנה את השמירה כמצות עשה, והגרי"פ פרלא ביאר כי לשיטתו זו אינה מצוה בפני עצמה, אלא היא מסתעפת מהמצווה הכללית של מורא מקדש (אף שחובת מורא מקדש חלה על כל יחיד, ואילו השמירה מוטלת על הכהנים והלוויים).

6. וכ"כ בפיה"מ (בשקלים רפה): "היו שומרים סביבות המקדש ומקיפין אותו, והיא מצוה אעפ"י שאין שם פחד". וכך כתב בסהמ"צ (עשין כב): "שאר השמירה אלא לכבדו לגדלו ולרוממו".

כן מבואר בדברי הרמב"ן על התורה (במדבר א, נג), שהשמירה נועדה לכבוד המקום והמקדש:

וטעם "ושמרו הלויים את משמרת משכן העדות" – שישמרו אותו כליל וילכו סביב המשכן, כמו שאמרו: הכהנים שומרים מבפנים והלויים מבחוץ, והם כלם כשומרים לראש המלך.

בספר החינוך (מצוה שפח) ביאר כדברים אלו את טעם השמירה במקדש:

שנצטוו הכהנים והלויים לשמור המקדש וללכת סביבו תמיד בכל לילה ולילה כל הלילה. ושמירה זו היא כדי לכבדו ולרוממו ולפארו, לא מהיות שום פחד מאויב חלילה, שנאמר (במדבר יח, ד) "ושמרו את משמרת אהל מועד" (מבואר להדיא שראה בשמירה לכבוד ולרוממות ולמשמרת – לדבר אחד). ולשון ספרי (כאן), "ואתה ובניך אתך לפני אהל העדת" – הכהנים מבפנים והלויים אף מבחוץ". כלומר לשמור אותו וללכת סביבו. ובמכילתא (ספרי זוטא כאן) אמרו. ושמרו את משמרת אהל מועד, אין לי אלא בעשה וכו'. הנה התבאר ששמירתו מצות עשה היא. ושם נאמר עוד, גדולה למקדש שיש עליו שומרין, אינו דומה פלטרין שיש עליה שומרין לפלטרין שאין עליה שומרין, וידוע שפלטרין שם ההיכל.

משרשי המצוה מה שכבר כתבתי כמה פעמים, כי בכבוד הבית סבה לתת מוראו אל לב בני אדם, ובבואנו שם לבקש תחנה וסליחה מאת ארון הכל יתרככו הלבבות אל התשובה במהרה, וכענין שאמרנו בארוכה בסדר ואתה תצוה [מצוה צ"ח]. ומכבודו של בית הוא למנות עליו שומרין כדרך המלכים הגדולים אשר בארץ שיעשו כן. וכמו שבא במכילתא אינו דומה וכו'.

וכן הוא בדברי המאירי שם:

ידעת ששמירת המקדש מצות עשה שנאמר בפרשת קרח ושמרו את משמרת אהל מועד ולא סוף דבר שמירה מפחד אויבים בזמן המלחמות או אף מחשש חרב של שלום כשרואין שכניהם מתגרים זה בזה, אלא אף בזמן הבטוח מכל אותם הדברים, צריך שמירה דרך כבוד ודרך מעלה יתירה ושומרים אליהם כהנים ולויים כמו שנאמר לאהרן בפסוק שהזכרנו וגם את אחיך מטה לוי הקרב אתך ונלוו עליך וכו' ושמרו וכו' ושמרתם את משמרת הקדש.

לא התבאר מה עשה השומר במקום, ולשם מה נדרשו ה'רובים', והאם הכבוד נובע מעצם השמירה שמוצבים שומרים ומסתובבים סביב המקדש, ומהאי טעמא הוצבו גם בפינות ולא רק בשערים. ולקמן נבאר הדבר.

4. הרחקת טמאים, שיכורים ופרועי ראש

הרמב"ם במורה נבוכים (ח"ג פרק מה) כתב שעיקר הכבוד שבשמירה הוא מניעת חילול המקדש על ידי אחרים, טמאים או זרים, ולא כתב שעצם השמירה היא הכבוד:

אמנם היות השמירה והסבוב סביב המקדש תמיד, הוא לכבד אותו ולפארו ושלא יהרסו הסכלים גם כן והטמאים אליו ולא בעת האנינות וכל מי שלא רחץ גופו כמו שיתבאר, ומכלל הדברים המביאים להגדיל המקדש ולפארו עד שיגיע לנו יראה ממנו, שלא יבא אליו לא שכור ולא טמא ולא מי שלא רחץ ראשו רצוני לומר פרוע ראש וקרוע בגדים, ושכל עובד יקדש ידיו ורגליו...

ועל דרך זו אפשר גם לומר, שעיקר השמירה היא לשמור שלא יחולל המקדש ושלא יחללו את הכלים וישתמשו בהם לחולין.

5. כבוד המקדש על ידי דאגה לשלום הכלים

האבני נזר (י"ד בס' תמט) כתב תוך כדי דבריו נוסח שיש בו כדי לשקלל את הטעמים השונים ותכלית השמירה במקדש:

ואף שבלא"ה לא הי' גונבים. מ"מ אין כבוד המקדש שיהי' הפקר ואם הי' רוצים הי' גונבים. ע"כ צריך שמירה.

כלומר, גם אם השמירה אינה "כדרך המלכים", וגם אם אין לחשוש לגניבת כלים מהמקדש, עדיין ניתן לפרש שעצם השמירה היא הבעת כבוד על ידי האכפתיות שמפגינים בשמירה האדוקה מפני גניבת כלי, ומכך שלא מותרים את הכלים כהפקר. ואפשר שלהכי החזיקו חצים, שאופן שמירה מכובדת הינה כשיש כלי הרתעה ביד השומר, ואז הוי כבוד הבית. ולכשתדייק, הרי זו לשון הרמב"ם בסהמ"צ (לא תעשה סז): 'שהזהירנו מהתעצל בשמירת המקדש'. וכי ביתר המצוות מקדש ישנה אזהרה שלא נתעצל? מדוע היה צריך אזהרה מיוחדת זו? ולפי שיטת האבני נזר אפשר לבאר, שצריך אזהרה מפורשת שלא להתעצל בשמירה זו, משום ששומר שלא רואה תכלית בשמירתו עשוי להתרשל ולהרפות שמירתו.

6. שלא יסיחו דעתם מהמקדש

הרא"ש על דברי הגמרא במסכת תמיד כתב:

שימור זה אינו משום חישוב גניבה, דאין עניות במקום עשירות, אלא גזירת הכתוב הוא דכתיב ושמרו וגם כבוד המקדש שלא יסיחו דעתם ממנו לא ביום ולא בלילה, כדכתיב ביהוידע (מל"ב יא, ו) "ושמרתם את משמרת הבית".⁷

נראה שמטרת השמירה איננה רק ניראות כלפי חוץ, אלא שמוטלת על השומרים המופקדים על כך משימה לדאוג שלא להסיח את הדעת מהמקדש.⁸

7. וכ"כ בפירוש שיטה לרשב"י.

8. ואתי שפיר שהרמב"ם כתב בסהמ"צ (מצוה כב) שמצוה זו ללכת סביבו נוהגת תמיד, שהשמירה לשם כבוד דורשת עיסוק תמידי, ולכן הם צריכים ללכת ולא לעמוד, כדי שלא יסיחו דעתם. וכן ביאר הצפנת פענח (השלמה ח"ד עמ' ה) מדין התפילין שאין להסיח דעתו מהם, אך בעת התפילה (וה"ה לעבודת הקרבנות) אף שחושב בעניין התפילה, לא חשיב כהיסח דעת.

לפ"ז נראה שהמצווה נוהגת בין ביום ובין בלילה, אלא שביום המצווה מתקיימת על ידי עבודת הקרבנות, שהעיסוק בה מחייב ריכוז וכוונה תמידית, ורק בלילה צריך שמירה כדי להימנע מהיסח הדעת.

7. שמירה רוחנית

הריקאנטי (במדבר א, נ) ביאר על דרך הסוד, שתכלית השמירה נועדה להגן מכוחות טומאה:

ומכאן תבין סוד שמירת המקדש שצוה ה' יתברך לכהנים וללויים, כי גם לכהנים צוה (להלן יח, ב) "ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות", מפני כחות הטומאה אשר סביבותיה, שנאמר (שיר השירים ב, ב) "כשושנה בין החוחים", וצריך לשמור שלא יכנסו לפנים...

ב. מדוע הוסיפו הראשונים טעמים מעבר לפשט הפסוקים

כשנעייין בדיני השמירה נמצא דינים שאינם מובנים אם מטרת השמירה היא רק הרחקת זרים.

א. כדי למנוע כניסת זרים די בשמירה על השערים ואין צורך לשמור על פינות החומה, במבואר במשנה בתמיד. כמו כן לא מובן מדוע שמרו הכהנים בבית אבטינס ובבית הניצוץ, שהכניסה אליהם היא מתוך העזרה!

ב. מדוע לא עמדו השומרים בגבול שבין עזרת ישראל לעזרת כוהנים (י"א אמה ממערב לשער ניקנור)? הרי בכניסה לעזרת ישראל מותר לזר להיכנס לצורך עבודה!

ג. הרמב"ם (שם ה"ב) כתב: 'שמירה זו מצותה כל הלילה',⁹ והלא בלילה אין כלל חשש לזר שיכנס לעזרה שהרי בלילה ננעלו דלתותיה!

בביאור הגר"א (ריש תמיד) ישנו יישוב לדבר. לדבריו טעם המצווה המפורש בכתוב, למנוע כניסת זרים, שייך רק לגבי המשכן, שכן במדבר ובגלגל ובשילה לא היה למשכן דלתות והיה צורך בשמירה אנושית למניעת כניסת זרים. אבל בבית עולמים, אין כלל חשש לכניסת זר בלילה, ואע"פ כן המצווה בעינה עומדת מטעם אחר הכלול בה – שמירה שם הינה לשם כבוד ורוממות הבית:

טעם זה, כשהתבטלה עבודת הבית ב"ז בתמוז שבו בטל התמיד, היו מצווים בשמירה אף ביום, כדי שלא יסיחו דעתם מהמקדש בהעדר עבודה.

9. וכ"כ בסהמ"צ לרמב"ם (מצות לא תעשה סז): 'שהזוהירו מהתעצל בשמירת המקדש ומלכת סביבו תמיד כל הלילה'. וכ"ה ברמב"ן (שם בפרשת במדבר) וכ"כ החינוך (מצוה שפח) ובפירוש הר"ש (מדות פ"א ה"א), ובמנחת חינוך תמה מנ"ל לרמב"ם דאין מצוה זו אלא בלילה, והביא את דברי המפרש בריש תמיד דמצוה זו נוהגת ביום ובלילה.

האי שמירה מפורש סדר קרח משום שלא יכנס זר לתוכו, והא דפריך גמ' מה"מ נ"ל דפריך בביהמ"ק כיון שהשערים מסוגרים למה לי שמירה. ומשני והחונים וכו'. וע"כ מצוה עליהם לשמור, דאל"כ למה לי כולי האי באדם חד סגי. אלא ע"כ מצוה היא על הכהנים והלויים. או נ"ל דפריך מנ"ל דבענין כהנים ולויים.

אפשר שלכך הרמב"ן (במדבר א, נג) ראה לנכון להדגיש שמצות השמירה נוהגת גם בבית המקדש: "למדנו שהן מצות לדורות ואינם במשכן בלבד", שלא נטעה לחשוב שנועילת הדלתות בבית עולמים מייטרת את הצורך בשמירה.

לכן גם מובן מדוע הרמב"ם במורה נבוכים מנה את שני הטעמים – כבוד המקדש והרחקת טמאים, שיכורים ופרועי ראש.

ואתי שפיר קושייתו של הבאר-שבע (בריש מסכת תמיד) מדוע שואלת הגמ' "מנלן" שצריך שמירה במקדש למרות שהחיוב הוזכר במפורש בפסוקים, משום שהגמרא עוסקת בחיוב השמירה בכמה מקומות, ואילו להרחקת זרים די בשומרי השערים, ושאלת הגמרא היא על תוספת השמירה.

ג. חיוב השמירה בזמן הזה

לדעת ה'משכנות לאביר יעקב' (עמ' 36) מכיוון שעיקר השמירה הוא מניעת כניסת זרים וטמאים המחללים את קדושת המקום, ומכיוון שקדושת הר הבית והעזרה לעניין מורא מקדש קיימת גם בזמן הזה, דין שמירת המקדש נוהג עקרונית גם בזמן הזה.

אולם האבני-נזר (יו"ד סי' תמט) סובר שאי אפשר ללמוד את חובת השמירה מדין מורא מקדש, שנוהג בימינו, שכן חובת השמירה היא דין בפני עצמו שנובע מכבוד הבית, ולכן הדבר תלוי בשאלה האם קדושת הבית קיימת גם לאחר חורבנו.

האבני נזר מוסיף שאומנם למאן דאמר שטעם השמירה הוא מחשש לגניבת כלים, אין חובת שמירה בימינו, אך מכיוון שהטעם העיקרי הוא כבוד המקדש, קיימת חובת שמירה.¹⁰

למעשה, האבני נזר מעלה שתי בעיות המונעות מאיתנו מלקיים את המצווה:

א. היותנו טמאי מתים, שכן שומר טמא אינו יכול להזהיר אחרים גם אם יעמוד מחוץ להר הבית.

ב. מכיוון שהשמירה מוגדרת כעבודה, יש צורך ללבוש בגדי כהונה בעת השמירה.

10. ביחס לחובת שמירה מפני כניסת נוכרים, כותב האבני נזר שראוי לפעול אצל הסולטן שייגביל כניסת גויים, אך גם אם זה אינו מעשי, אין זו סיבה להתרשל משמירה כנגד כניסת ישראלים טמאים, שכן טומאת ישראלים חמורה מטומאת גויים, שהכן הגויים אינם מקבלים טומאה אלא מדרבנן.

אולם האבני-נזר מסייג מגבלה זאת וכותב, שלדעת הרא"ש, שפירש שהשומרים ה"רובים" היינו כוהנים קטנים,¹¹ מוכח שהשמירה איננה עבודה וממילא על מנת לקיימת אין צורך בבגדי כהונה.

ד. שמירת הכוהנים ושמירת הלויים

יש להבחין בין שתי פרשיות העוסקות בציווי השמירה במקדש. במדבר (ג, ו-ח) נמצאת פרשה של שמירת המקדש, והיא מכוונת לכוהנים:

הִקְרַב אֶת מִטָּה לְוִי וְהֶעֱמַדְתָּ אֹתוֹ לְפָנַי אֶהְרֹן הַכֹּהֵן וְשָׂרְתוּ אֹתוֹ: וְשָׂמְרוּ אֶת מִשְׁמַרְתּוֹ וְאֶת מִשְׁמַרְתְּ כָל הָעֵדָה לְפָנַי אֶהְלֵמוֹעֵד לְעִבְדֵי אֶת עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן: וְשָׂמְרוּ אֶת כָּל כְּלֵי אֶהְלֵמוֹעֵד וְאֶת מִשְׁמַרְתְּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעִבְדֵי אֶת עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן:

מכך שמדובר ב"עבודת המשכן" מוכח ש"הלויים" בפסוקים אלו, הם זרע אהרון הכהן שהיה אף הוא משבט לוי. וכן מוכח לשון הכתוב לאחר מכן (שם פס' לח):

וְהַחֲנִינִים לְפָנַי הַמִּשְׁכָּן קְדָמָה לְפָנַי אֶהְלֵמוֹעֵד מִזְרְחָה מִשְׁהָ וְאֶהְרֹן וּבְנָיו שָׂמְרוּ מִשְׁמַרְתְּ הַמִּקְדָּשׁ לְמִשְׁמַרְתְּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָזֵר הִקְרַב יוֹמָת:

וכפי שדרשה הגמרא (תמיד כו ע"א) שמשה לא היה בכלל השומרים.

ואכן, בניגוד לציווי השמירה המוזכר בפרשת קרח (ראה לעיל פרק א סעיף 1), שתכליתו מניעת כניסת זרים, בפרשה זו לא נזכר שהשמירה נועדה להרחיק את הזר והטמא, אלא רק שמירת המקדש וכליו.

ניתן ללמוד על אופי השמירה השונה בשני הציוויים מדקדוק בלשון הכתוב. בשמירת הכוהנים לשון הכתוב הוא "עבודת המשכן" ו"משמרת המקדש", ולעומת זאת בשמירת הלויים לשון הכתוב הוא "משמרת אהל מועד". וכבר דרשה הגמ' במסכת יומא (סא ע"א): "תנו רבנן: 'וכפר את מקדש הקדש' – זה לפני ולפנים, 'אהל מועד' – זה היכל". כלומר, שמירת הכוהנים מכוונת לכבוד המקדש ולכן מציינים בה את המקום הקדוש ביותר, מקום השראת השכינה. ולעומת זאת, שמירת הלויים שמטרתה להרחיק זרים, מכוונת לכל מקום שאסור לזרים ולטמאים להיכנס.¹²

וכך הדברים מפורשים בספרי בפרשת קרח (פיסקא קטז):

11. ראו בהרחבה להלן פרק ו.

12. וצ"ע אם מועדי השמירה זהים, שכן שמירה מפני הזר והטמא בעי ביום, ובלילה בעי שמירה מפני הגניבה וכן שלא יהא היסח הדעת אפשר דבעי רק בלילה, ואילו כבוד הבית בעי תדיר (אא"כ רפיון משמירה במועדי השמירה הינם חוסר כבוד, ולכן דרשו שמירה בזמנים אלו, ולא להציב נציבים סביבות ההיכל).

"ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות", הכהנים מבפנים והלויים מבחוץ. אתה אומר הכהנים מבפנים והלויים מבחוץ, או [אינו אלא] אלו ואלו מבפנים? ת"ל "ונלוו עליך ושמרו את משמרת אהל מועד", הא מה תלמוד לומר "ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות" – הכהנים מבפנים והלויים מבחוץ.

וכן פסק הרמב"ם (בית הבחירה ח, ד):

מצות שמירתו שיהיו הכהנים שומרים מבפנים והלויים מבחוץ, וכ"ד עדה שומרין אותו בכל לילה תמיד בכ"ד מקום, הכהנים בג' מקומות והלויים בכ"א מקום.

הרי שהיו ג' מקומות שרק כוהנים שמרו בהם מפאת דין השמירה הייחודי להם.

אומנם הסמ"ג (עשין קסה) חלק על כך וסבר שהלוויים שמרו גם במקומות שהוזכרו במשנה כמקום שמירת הכוהנים:

אף בבית אבטינס ובית הניצוץ ובית המוקד היו גם לויים שומרים וטפלים לכהנים שנ' "וילוו עליו וישרתוך". במקום שהיו עליות, היו הכהנים שומרים מלמעלה ולויים מלמטה. ובבית המוקד, היה כהן מבפנים ובן לוי מבחוץ.

אך גם מדבריו נראה ששמירת הכוהנים והלוויים באותם מקומות אינה זהה.

ואומנם הרמב"ם (סה"מ עשין כב ובל"ת סז) והסמ"ג והחינוך (מצוה שפח) כרכו את שמירת הכהנים והלויים כאחד, אך כבר הגמ' והנו"כ הבדילו ביניהם. וראה באבני-נזר (יו"ד סי' תמט) ששמירות אלו אינן מעכבות זו את זו.

לדעת הסוברים שהשמירה לכבוד הבית נהגה גם ביום (המפרש והתוס'–יו"ט, ודלא כרמב"ם, ברטנורא ותפארת ישראל), ניתן לפרש, שתפקיד הכוהנים השומרים בפנים היה לפקח ולהזכיר לבאי המקדש שעליהם לשמור על מוראו, וזהו הכבוד של פלטרין המלך. זאת בתוספת לשמירת הלוויים שהייתה מבחוץ שתפקידה היה למנוע כניסת זרים וטמאים. (אומנם לא נזכר שהשומר היה צריך לדבר עם באי המקדש. אך ייתכן שעצם עמידתו במקום הייתה מזכירה את מורא וגדולת המקום).

סייעתא לכך יש להביא מספקו של הראב"ד (תמיד כו ע"א ד"ה בסיפא דקרא):

ובהא איכא לספוקי אי דוקא כהנים ולויים בעינן אבל אם רצו לעשות הכל כהנים במקום לויים שפיר דמי, דסברא היתה לומר שהרי הם יותר זריזים כהנים מלויים לענין כל דבר... או דילמא כהנים ולויים דוקא בעינן כי היכי דתהוי היכרא טפי לכהנים שיהיו שומרים יותר בטוב מאחר שאין באותו מקום הלויים יכולים לשמור כי הם בלבד מפני שהם מזרע אהרן הכהן הקדוש הקרוב אליו. ולפי מה שהדעת נוטה נראה דכהנים ולויים דוקא בעינן כי היכי דתהוי להו היכרא.

הראב"ד סובר, שכוהנים אינם יכולים להחליף את הלוויים בשמירתם (למרות היותם זריזים מהם) כי עצם קימם של שתי מדרגות שמירה, של כוהנים ושל לוויים, מטיב את השמירה. נמצא שאלו שמירות שונות בתכליתן. שמירת הלוויים תכליתה להרחיק זרים וטמאים, ושמירת הכוהנים היא לדאוג שגם אלו המותרים להיכנס יעשו זאת כראוי, והיא נעשית ע"י "זרע אהרן הקדוש הקרוב אליו" בדווקא.

ולפי זה, על פי ההו"א של הראב"ד שכוהן רשאי להחליף את הלוי בשמירתו, חובה על הכוהן ללבוש באותה שעה בגדי כהונה, כפי שהכוהנים צריכים לעשות בג' המקומות המיוחדים להם, כמבואר במשנה (תמיד כה ע"ב) שלא היו ישנים בבגדי הכהונה, משמע שעד כה שמרו עם בגדי כהונה. שהרי השמירה היא מצוות הכוהנים, ומה שהלוי אינו מחויב בכך הוא משום שחובת לבישת בגדים היא דין בגברא ולא דין בעבודה.¹³ לדברים אלו, ישנו דין שמירה במקדש שכל שבט לוי שותף וחייב בו. וכאשר כוהן שומר, הוא מחויב מדיני הכהונה שלו ללבוש בגדי כהונה, ולא מפאת 'דיני השמירה'.

יסוד ספקו של הראב"ד צ"ע, הלא השמירה חשיבא כ'עבודה', ואסור לזר לעשות עבודה שאינה מתאימה לו, ואם כן מה ההו"א להתיר לכוהן לשמור במקום הלוי? ע"כ שיסוד דין וציווי על השמירה חד הוא, ומצוה אחת איכא בדבר. אך התחלקה השמירה לעניינים שונים ונמסרה לידי שבט הלוי ולכוהנים שבהם, כל אחד כפי שנתייחד.

ובעומק נראה לדייק בדברי הראב"ד הנ"ל שעיקר השמירה הינה של הכוהנים בלבד, והלוויים רק מסייעים לכוהנים לשמור: "שיהיו שומרים יותר בטוב" (בכך שמקלים מעליהם את נטל השמירה ע"י השמירה ההיקפית הבסיסית שהם עושים מבחוץ) וחדא עבודה היא.

ה. האם מותר ללוי משורר לשמור?

אמנם יש להקשות על כך מדברי הגמ' בערכין (יא ע"ב):

אמר אביי, נקטינן משורר ששיער בשל חבירו במיתה, שנאמר "והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד וגו' והזר הקרב יומת". מאי זר... אלא לאו זר דאותה עבודה. מיתבי משורר ששיער ומשוער ששורר אינן במיתה אלא באזהרה! תנאי היא, דתניא: מעשה בר' יהושע בר חנניה שהלך לסייע בהגפת דלתות אצל ר' יוחנן בן גודגדא, אמר לו: בני חזור לאחוריך שאתה מן המשוררים ולא מן המשוערים.

13. וכפי שכתבו התוס' בקידושין לו ע"ב ד"ה חוץ (בתירוצם השני), שכוהנות אינן חשובות מחוסרות בגדים כיוון שרק הגברים נצטוו על לבישתם.

הרי שגם בתוך עבודות הלויים קיימת חלוקה פנימית, וקיים איסור להחליף תפקיד בין הממונים וכל מי שאינו ממונה נחשב "זר" לעניין אותה עבודה, ולכאורה הוא הדין לכוהן שמחליף את הלוי.

ועוד, דלכאורה יש להוכיח מדברי השטמ"ק (שם יא ע"א אות ד) דלא סבר הכי, שכן הקשה על הא דאמרין שהעושה עבודה שאינו מופקד עליה חייב מיתה מדברי הגמ' ביומא (יח ע"א) שמשמע שהכוהנים היו מגיפים דלתות, ותירץ שהכוהנים היו מגיפים דלתות ההיכל היכן שהלויים לא יכלו להכנס. משמע, שכוהן אינו רשאי לשמור במקום לוי.

וכן הקשה הצפנת-פענח (סי' רנח וסי' רצו) מהנהגתו של משה רבנו. שכן במסכת תמיד כו ע"א נאמר שמהפסוק "משה אהרון ובניו שומרי משמרת הקודש" מוכח שגם משה היה בין שומרי המשכן, ואילו במסכת ערכין (יא ע"א) איתא שמשה רבנו היה מהמשוררים במקדש: "מנין לעיקר שירה מן התורה? שנא' משה ידבר והא-להים יעננו בקול", ודרשו על עיסקי קול, וביאר רש"י שציוה הקב"ה למשה לשורר. הרי שהיה משה מהמשוררים במקדש, וכיצד שמר במקדש?¹⁴

ויש לבאר עפ"י מה שביארנו בריש הפרק הקודם על פי הגר"א שישנם שני סוגי שמירות: שמירה לכבוד ושמירה להרחיק את הזר והטמא, שאף אם היה אסור למשורר לשמור, אפשר שמשה רבנו שמר במקדש מפני הכבוד בלבד, שכן עדיין לא הצטווה לשמור מפני כניסת הזר (שכן ציווי זה נאמר מאוחר יותר, אחרי מחלוקת קורח ועדתו), ושמירה לשם כבוד היא עבודה שאין בה שום מעשה וייתכן שבגלל זה לא נאסרה על המשורר.

אך אם נדייק, נבחין שבמצוות השמירה כל הלויים היו שותפים ויכולים לשמור, ואין מניעה שאחד יחליף חבירו, ורק במצוות הגפת דלתות ושירה - הלויים התחלקו ביניהם לבתי אב ולמשמרות, מהן היו משוררים ומהן היו שוערים לפתוח ולהגיף דלתות, ואסור להחליף ביניהם.

וכן כתב הרמב"ם בהלכות כלי המקדש (ג, ב):

עבודה שלהן היא שיהיו שומרים את המקדש. ויהיו מהן שוערים לפתוח שערי המקדש ולהגיף דלתותיו, ויהיו מהן משוררים לשורר על הקרבן בכל יום.

לדברים אלו, ביאר הצפנת-פענח שדוקא משורר שעשה עבודת שוער חייב מיתה, אך ודאי רשאי הוא לשמור, שכן זאת "עבודה שלהן היא שיהיו שומרים את המקדש". ודברי השטמ"ק בערכין נסובים רק על הגפת דלתות, שהיא עבודה ממש, ולכן רק במקום שלוי אינו יכול להיכנס הותר לכוהן להגיף, ולא בשאר המקומות, אך יכול הוא לשמור בכל מקום שירצה. והוכיח כן מדברי רש"י בבכורות (ל ע"ב ד"ה דברי לוי) שמנה תפקידי הלוי: "לשורר ולשרת

14. אכן בשטמ"ק מהאי טעמא ביאר שמשה נצטווה להעמיד אחרים לשורר.

ולהיות שוער", ולא כתב להיות שומר, שכן אינה עבודה שהתחלקה ביניהם, אלא עבודת כל הלויים.

וכן למד האבני-נזר (אבהע"ז בסי' קיט) מדברי רמב"ם הנ"ל:

מפורש דשומרי המקדש אינם נקראים שוערים במה ששומרין ושוערים רק פתיחת השערים והגפתם לבד, ובסוף הפרק (שם) כתב וכן הלויים מוזהרים שלא יסייע האחד במלאכת חברו שלא יסייע המשורר לשוער ולא השוער למשורר, מבואר דמשורר ששמר המקדש אינו עובר... וצ"ל הטעם משום דשמר לאו כעושה מעשה.

באבן האזל (הל' כלי המקדש, סוף פרק ג) סבר שאין בשמירה גרידא עבודה ניכרת, ומכיוון שאין בה מעשה, לכן משורר שעשאה לא עבר איסור:

אבל נראה דלהכי קתני משורר ששיער ולא משורר ששמר דשמירה, כיון שאין שם מעשה ואינו מוכח כלל דהוא התערבות במלאכת חברו ליכא איסור... אבל אין כאן מלאכות מיוחדות ואין כאן איסור כלל.

וכן ביאר האבני-נזר (אבהע"ז סי' קיט): "דלא נקרא עבודה במקדש אלא אם כן עושה מעשה". נראה שהבינו שלא צריך לייחד שומר לעבודה זו, בניגוד לכוהנים השומרים שהם מחלקים ביניהם את העבודה בפיס: מי ישמור ומי יזכה בכל יתר העבודות, ולכן אין חיוב מיתה למשורר ששמר.

זאת בניגוד לדברי היעב"ץ (ערכין שם) וצפנת פענח (תנינא ט ע"א) שהבינו שאין מניעה שהמשורר ביום יהא שומר בלילה – משמע שרק משום שזמן עבודתו אלו אינו חופף מותר הדבר. ומשמע שלמשורר ביום אסור לשמור ביום משום שאלו עבודות סותרות.

ונראה שמחלוקתם היא האם חיוב המיתה על משורר ששיער הוא משום פסול היותו 'זר' לעבודה שאינו מופקד עליה, או שמא האיסור הוא בעצם נטישת העבודה שעליה הוא מופקד. נראה שלדעת היעב"ץ הבעיה היא בעצם ההזנחה של תפקידו, ואם נעשית השמירה בלילה, שאינו זמן שירה, שפיר יכול לשמור. אך מהאבן האזל והצפנת פענח נראה שכל שלא התמנה לתפקיד הרי הוא נחשב כ'זר' לגביו.

וזהו שכתב באבן האזל (שם) בשם חתנו:

ובעיקר הדין דכאן חייב גם מסייע אמר בזה חתני הגאון מו"ה יצחק מאיר שליט"א דהרמב"ם למד זה מקרא דאיש איש על עבודתו ועל משאו... הגדר הוא שיהי' על עבודתו וכיון שהולך לסייע בעבודת אחר כבר עושה מעשה שאינו על עבודתו.

הרי שבעצם הליכתו לסייע ללוי המופקד על עבודה אחרת נפגמת העבודה שהופקד עליה. אמנם, כפי שהתבאר, הכוהנים שמסייעים ללוי בשמירה אינם פוגמים בעבודת הכהונה בכך, משום שאינם בכלל הציווי "איש איש על עבודתו ואל משאו".

ו. שמירה על ידי קטנים

במשנה הפותחת את מסכת תמיד נאמר: "בית אבטינס ובית הניצוץ היו עליות, והרובים שומרים שם". שני ביאורים נאמרו בדבר גיל ה'רובים'.

הרא"ש, רבנו גרשום,¹⁵ המפרש¹⁶ והכס"מ (בית הבחירה ח, ד) ביארו, ש"רובים" היינו כוהנים צעירים, פחותין מגיל י"ג, שטרם הגיעו לגיל מצוות.

המשנה-למלך (שם) הקשה על דבריו, שמאחר שלא בני מצוות הם ועבודתם פסולה, איך הניחו להם לשמור? והסיק, ש"הרובים" הם בני מצווה שטרם הגיעו לגיל כ' שבו היו הכוהנים מתחילים לעבוד. וכ"כ בפסקי תוס' (סי' ו).

המנחת-חנוך (מצוה שפח) והאבני-נזר (סי' תמט) סברו תחילה ליישב את דברי המשנה-למלך, שממצות אכילת קודשים אנו למדים שניתן לצרף קטנים למצוות הכהונה אגב הגדולים, שהרי הקטנים היו אוכלים מבשר הקודשים אף שאינם רשאים לעבוד. אך למסקנה דחו את תירוצם, שכן באכילת קודשים אף מתעסק מקיים מצווה שכן נהנה. ועוד, שמא המצווה היא שהקודש ייאכל ואין מצווה על הגברא לאכול, בניגוד למצוות השמירה.

אמנם הגרי"פ פרלא יישב שגם מצוות השמירה אינה מצווה על הגברא, שכן עיקר המצווה היא שלא להניח את המקדש פרוץ, ולכן המצווה מוטלת על אחראי המשמרת המעמיד את שומרים ולא על השומר, ולכן ניתן להעמיד קטן כשומר.

יש לבחון את עצם יכולת הקטן לשמור, על פי טעמי השמירה המוזכרים לעיל:

אם השמירה נועדה **לכבוד ההיכל** – לכאורה אכן ניתן לקיימה גם על ידי קטן. ומה שתמה המנ"ח שאין מניחים קטן לשמור בפלטרין של מלך, משום ששם מלבד שמירת הכבוד נדרשת שמירת הגנה ולכן קטן לא מהני לכך, אבל שמירת כבוד גרידא אפשר שתתקיים גם ע"י קטן. ואם מטרת השמירה היא **למנוע היסח הדעת** – יש לעיין אם מהני

15. פירוש אחר המובא ברבנו גרשום ובמאירי (תמיד כז ע"א), שאכן מדובר בכוהנים בני מצוות, אלא שביום, בזמן הראוי לעבודה (כאשר הניחו להם אחיהם הכוהנים לעבוד) נקראו "פרחי כהונה"; ובלילה, שאינו זמן עבודה, נקראו "רובים".

16. המפרש ביאר שהעדיפו לקחת קטנים כדי לא לבטל גדולים מעבודה. משמע שהבין שהשמירה הייתה גם ביום, או שאם ישמרו בלילה לא יהיו כשירים לעבוד ביום. ואילו הרא"ש נימק שלשמירות של הכוהנים שהיו נעשות בעליות הלשכות, העדיפו כוהנים קטנים, מפני שהם זריזים וקלי טיפוס, וכך שמירתם תהיה טובה יותר.

שמירת קטן, שהרי שמירת קטן מונעת היסח הדעת בקודשים כדאשכחן בירושלמי (תרומות א, א ובפני משה שם) שטהרות אינן נפסלות בשמירת קטן. אך אם מטרת השמירה היא **למנוע כניסת זרים, או למנוע גניבות** – נראה שקטן אינו ראוי לכך, שכן מבחינה מעשית הוא לא יוכל למנוע זאת ולעשות את תפקידו כנדרש.

אמנם דברי הגיר"פ פרלא צריכים עיון, שכן לכאורה מוכח שהשמירה היא עבודה של ממש המוטלת על הגברא. האבני-נזר למד מהפסוק בדברי הימים (א' כו, יב): "לְאֵלֶּהּ מִחֻלְקוֹת הַשְּׁעָרִים... לְשָׂרְת בְּבֵית ה'", שהשמירה נקראת "שירות", ומכאן שהיא עבודה, וכן הוא ברש"י (בבמדבר ג, ו). ועוד, הרי הרמב"ם (בית הבחירה ח, ו) כתב שלא היו השומרים ישנים בבגדי כהונה, ומשמע שהיו שומרים עם בגדי כהונה כדין עבודה!¹⁷

ויתכן ליישב, שעבודה שאין בה מעשה מותרת לקטן, למרות שאינו בר-עבודה.¹⁸ ולגבי דין מחוסר בגדי כהונה, י"ל כפי שכתבנו לעיל (פרק ד), שחובת לבישת הבגדים בשמירה היא מדיני הגברא הלובש, ולא מדיני השמירה. ועוד ייתכן שלדעת הסוברים שהשמירה אינה לכבוד (ודלא כרמב"ם) אלא רק להרחקת זרים – אינה טעונה לבישת בגדים.

ונראה שאפשר להרחיב את דברי הגר"פ פרלא לעיל, ולבאר שמכיוון שהמצווה היא שהמקדש יהיה שמור ונכבד כפלטרין של מלך, והמצווה מוטלת על כלל הציבור ולא על הגברא השומר (או שהיא מוטלת על אחראי המשמרת בשליחות הציבור), לכן מצווה זו אינה צריכה להיעשות ע"י בר חיובא, ומותר גם לקטנים לשמור. ולכן אין צורך בלבישת בגדים ומותר לעשותה בכוהן קטן. וכפי שדנו האחרונים לגבי חיוב קטנים לגבי מצוות מחצית השקל (ראו: פירוש הרמב"ם ותוס' יו"ט ריש שקלים) האם קטנים חייבים בה – מאחר שמצוות בניין בית המקדש מוטל על כלל הציבור, שיהיה המקדש בנוי.¹⁹ וכפי שלמדו

-
17. וכבר מצאנו מקרה שבו קטן לובש בגדי כהונה – שכן כוהן שרואה הנגע מחוץ למחנה צריך ללבוש בגדי כהונה (כמבואר באבן האזל הל' תמידין ומוספין פ"ב שכל שאין בגדי כהונה עליהם אין כהונתם עליהם. וזאת בניגוד לאפיקי ים (ח"ב סי לה) שהבין מכך שכוהן בעל מום רואה נגע – שאינו צריך בגדי כהונה. שמעתי בשם הרב שלזינגר שסיפר שכשהגרא"ז מלצר הדפיס לראשונה את אבן מהאזל על ספר טהרה, הוא שלח עותק לגר"ז סולובייצ'ק, והגר"ז תמה באוזני השליח איך המחבר מחייב לבישת בגדי כהונה בראיית נגעים. כששמע זאת הגרא"ז מלצר, רץ מהר לדפוס שהיה בקרבת מקום כדי לעכב את הפצת הספרים, ומאחר שהספרים כבר הודפסו הוא דאג לכסות קטע זה במדבקה בכל העותקים שהיו במקום. אולם המהדורה הנפוצה היום צולמה מתוך אחד העותקים שלא 'צונזר', ולכן באבן האזל שלפנינו מופיע שצריך בגדי כהונה, על אף שהמחבר חזר בו).
- על כל פנים, על פי שיטת אבן האזל הנדפס, מכיוון שקטן רואה נגעים (כפי שמוכח מהמשנה בנגעים ריש פ"ג, ומהרמב"ם הל' טומאת צרעת ריש פ"ט), ברור שהיה לובש בגדי כהונה.
18. וכפי שהתבאר בפרק הקודם שמותר ללוויים להחליף בה משמרות.
19. כשרות הבנייה בקטנים מוכחת לכאורה מהדין שאין מבטלין תשב"ד לבניית ביהמ"ש (שבת קיט ע"ב), ומשמע שאלמלא ביטול התורה הבנייה כשרה.

מהנאמר שאין מבטלין תשב"ר לבנית ביהמ"ק, נשמע שהם שותפים לבניית המקדש כיון שהמצווה ציבורית, אזי אף הקטנים יכולים להשתתף במצווה זו. ונראה שטעמו של דבר הוא שגם מצוות בניין בית המקדש היא מצווה שיהיה בנוי, ולא מצווה בגברא לבנותו ולהכי קטנים כשרים בה. וכן לכאורה גם מצוות שמירת המקדש.

ז. סיכום

ביאורים רבים ושונים נאמרו בטעם חיוב השמירה במקדש ובתכליתה, בעוד שהתורה מציינת במפורש טעם המצוה בשתי פרשות שונות, והדברים אומרים דרשני.

מעיון בשתי הפרשות, נראה כי ישנם שני ציוויים שונים:

א. מניעה מהזר והטמא להתקרב לקודש. על ציווי זה מופקדים הלויים והוא מכונה 'משמרת אוהל מועד'.

ב. ציווי נוסף, שעליו מופקדים הכהנים, מכונה 'עבודת המשכן' או 'משמרת המקדש'. וחקרנו האם יש בדין זה גדר של 'עבודת' המקדש עם הנפק"מ העולות מכך.

מחלקות הראשונים האם השמירה מתקיימת במקדש גם בלילה, לאחר נעילת שערי העזרה, תלויה בהבנת טעמי המצווה.

יש לעיין בגדרי שני הציוויים, האם הם שונים בתכליתן ובגדר קיומם, או שמא הם משלימים זה את זה והכוהן יכול לשמור במקום הלוי ולא יעבור על דין משורר ששיער ואינו כ"זר' בעבודה זו. והנפק"מ העולה מכך, האם מחויבים האידנא במצוה זו.

גם אם השמירה היא עבודה, עדיין ייתכן שאינה כשאר עבודות הכהונה שעיקר החיוב בהן חל על הכהנים, אלא זו מצוה שחלה על כלל ישראל, שיהא הבית נכבד כפלטרין של מלך, ולכן יכול קטן לשמור, ועם זאת אפשר שכוהן שהחליף את הלוי מחויב בבגדי כהונה בעת שמירתו, כדיני עבודתו.